

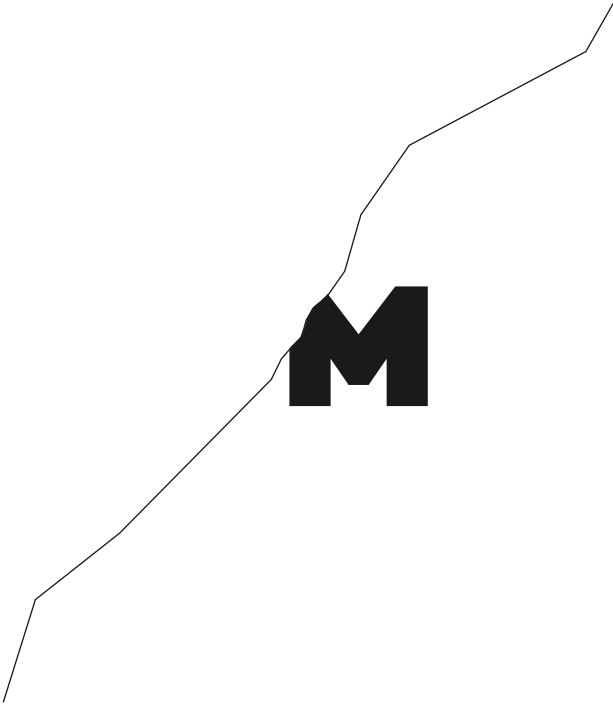
M
I
Z
É
R
I
E

Andrzej Tichý

Mizérie

Mizérie

M

L

Z

Andrzej Tichý

É

R

I

Mizérie

E

Argo

Překlad této knihy finančně podpořila Švédská umělecká rada.

KULTURRÅDET

ELÄNDET

Czech edition © Argo, 2019

Copyright © 2016 by Andrzej Tichy

First published by Albert Bonniers Förlag, 2016.

Published by arrangement with Nordin Agency AB, Sweden.

Translation © Marie Voslářová, 2019

Cover art © Tomáš Cikán, 2019

ISBN 978-80-257-3002-7 (váz.)

ISBN 978-80-257-3062-1 (e-kniha)

La contradiction seule fait la preuve que nous ne sommes pas tout. La contradiction est notre misère, et le sentiment de notre misère est le sentiment de la réalité. Car notre misère, nous ne la fabriquons pas. Elle est vraie. C'est pourquoi il faut la chérir.

SIMONE WEIL, *La pesanteur et la grâce*

Sám rozpor představuje důkaz, že nejsme vším. Rozpor je naší bídou a pocit naší bídy je pocitem skutečnosti. Neboť svou bídu si nevymýšlíme. Je opravdová. Proto ji musíme milovat.

SIMONE WEILOVÁ, *Tíže a milost*

Poslední den – jednou v pátek odpoledne na začátku října – jsem dole u kanálu čekal na kytaristu se sklada-
telkou, tam u štěrkový cestičky mezi policejní stanicí
a vodou. Myslel jsem na růžovobílý voňavý kvítky vos-
kovek, co v noci rozkvetly, a na některý poznatky, který
jsem si odnášel z ranní vydařený, soustředěný zkouš-
ky jedný Scelsiho skladby. A právě když jsem se mar-
ně snažil vzpomenout si na jméno toho italskýho filo-
zofa, co napsal dlouhou a mimořádně hlubokou esej
o Scelsiho díle a významu, přišel ke mně chlap a ptá
se, jestli bych neměl pár drobných pro bezdomovce;
sáhl jsem do pravý kapsy, nahmatal dvacku, zmačka-
nou, nepravidelně poskládanou bankovku, a tu jsem mu
dal. Beze slova ji sebral a strčil do kapsy černý bundy
s kožešinou na kapuci, která mu skoro úplně zakrýva-
la hlavu. Zrovna jsem kouřil a všiml jsem si, že ciga-
retu sleduje, že z ní nespouští oči. Všiml jsem si toho,
ale nenabídl jsem mu. Zadíval jsem se na něj, zadíval
jsem se mu přímo do očí a vůbec jsem se nebál. Byl to

mladej kluk, dost vyhublej, žádná vazba, pomyslel jsem si, že kdyby něco zkusil, bez problémů ho zvládnou. I kdyby měl nůž nebo pistoli. Pozoroval, jak cigaretu zvedám. Potáhl jsem a spustil ruku od pusy k pasu, a viděl jsem, že očima pohyb sleduje. Vydechl jsem. Kouř a žhavej uhlík, papírek a tabák. Mohl jsem mu nabídnout, ale nenapadlo mě to. On si mohl říct, ale neudělal to. Všiml jsem si taky, že se dívá na kolo, co jsem měl opřený o lavičku za sebou, nebo možná vedle o elektrické rozvaděč. Potom řekl, že ho v noci, minulou noc, někdo zmlátil. Řekl: Nevím, kam se mám jít vyspat, a včera jsem dostal nakládačku. Řekl, že to schytl do žeber a do obličeje. Podíval jsem se na něj a v tu chvíli jsem to uviděl, monokl a menší škrábanec na levý tváři, u lící kosti. Zeptal jsem se: Kdo tě zmlátil? Odpověděl něco nesrozumitelného. Nějaký jméno. Jazyk se mu převaloval v puse. Zamumlal jméno, kterému jsem nerozuměl. Zeptal jsem se proč a on zamumlal něco o tom, že *moc smažej*. Řekl: Ten chlap je kurva. To slovo mě přimělo nepatrně ucuknout, jako by jeho agresivita byla až moc osobní, a okamžitě jsem si vzpomněl na Roberta, kámoše z dětství, kterého jsem náhodou potkal nedávno, jednoho slunečného dne u přístavu u Limhamnský pláň, před jedním amatérským utkáním. Neviděli jsme se spoustu let. Byl teď mohutnej a namakanej, už ne ten vytáhlej puberták, jak jsem si ho pamatoval, a neutrálním tónem, beze stopy studu nebo vychloubání, mi vyprávěl, že byl v base, že pobo-

dal šroubovákem nějakýho chlapa, kterej ho nachytil při vloupače. Odseděl si pár let, pustili ho a dostal práci v nějaký továrně na optický přístroje nebo kde. Říkal, že je teď v pohodě, že je fajn mít práci. I já mu stručně povyprávěl, co poslední roky dělám. Zmínil jsem vzdělávací kurzy pro dospělý, hudební akademii a běžnej život muzikanta na volný noze. Je to v pohodě, řekl jsem a dodal, že stálej úvazek bude asi dobrá věc. Odpověděl, že nedělá na stálej úvazek, platěj ho od hodiny. Ale práce je dost, říkal. Potom se zeptal, jestli někdy jezdím do Prahy. Odpověděl jsem: Ne, už jsem tam pár let nebyl. On na to: V Praze maj sakra pěkný kurvy. Neodpověděl jsem, sledoval jsem pohledem čerstvě narýsovanou postranní čáru až k rohovému praporuku, k malý oranžový vlaječce v silným větru. Když jsem se k němu zas otočil, taky uhnul pohledem. Nevím, co se stalo pak. Asi jsme si potřásli rukama a řekli si: No jo, tak ať to jde, chlape, tak se měj. Rozloučili jsme se. Vítr zvedal na suchým štěrkovým prostranství mohutný mračna. Díval jsem se za ním, sledoval jsem jeho lopatky a svaly na zádech, a pomyslel jsem si, že o tom musím někomu vyprávět, ale nikdy jsem to pak nevyprávěl, ani kytaristovi se skladatelkou. Díval jsem se za ním a vtom jsem si vzpomněl, jak mi jednou pomohl při rvačce na nějakým dvoře. Pral jsem se s Carlosem, mám dojem, že šlo o jednu holku, o Victorii, stála vedle, řekl bych, že jí to lichotilo – a ji jsem potkal jednou v noci o spoustu let pozdějc, když jsem si u stánku na

náměstí v Möllevångenu kupoval burger, pracovala tam, smažila hranolky v uniformě Sibylly a dělala, že mě nepoznává – a já Carlose tehdy nějak chytil, že nemohl dechat, vyhrnulo se mu tričko a bylo vidět kostrč, a vtom se přihnul Robi se zapalovačem a nějakým sprejem, deodorantem nebo něčím podobným, a popálil Carlose na zádech. Jenom tři, čtyři vteřiny, ale Carlos zavřeštěl, já ho pustil, on ucouvnuv, zastavil se před cihlovou zdí a my na něm viděli, že prohrál, že se bojí a chce se vzdát. Jenže problém byl v tom, že Carlos byl můj kámoš. Byl to Chilán, malej a ostrej kluk. Chytřej, machr na matiku. Bydlel u prarodičů, asi kvůli tomu, že jeho táta fetoval a chlastal – o spoustu let pozdějc jsem měl párkrát pocit, že ho vidím na lavičkách u náměstí Värnhemstorget, a pokaždý jsem zaháněl nutkání dojít za ním a zeptat se, co se stalo s jeho synem, s jeho malým Carlitem, mým kamarádem – a jak to bylo s jeho mámou, netuším. Ta byla myslím Švédka a nevím, jestli jsem ji někdy vůbec viděl. Nějak se tam snad řešilo opatrovnictví, aspoň dokud byl menší, na prvním stupni. Jednou, když jsme chodili do druhý nebo do třetí, přijelo na obratiště u samošky auto, tam u školy, jak se ta ulice jmenuje, možná Snödroppsgatan, a někdo z něj vyskočil a zatáhl Carlose dovnitř, uprostřed přestávky, když jsme něco hráli, kuličky nebo co, a nám se zdálo trochu divný, že se někdo může jen tak vynořit a prostě zatáhnout dítě do auta, přišlo nám to jako věc, která se stává ve filmech, ne ve skutečnosti. Jenže jsme

viděli, že se to stalo. Co to asi znamenalo? Nevím už pořádně, k čemu jsme dospěli. O několik dní pozděj se Carlos vrátil a vytasil se s nějakou lží, kterou mu nikdo nevěřil, a pak už jsme o tom nemluvili. Bydlení bývalo celkově hodně primitivní. Domy se obvykle stavěly z hlíny nebo byly omítnuté, často jen o jedné místnosti. Mívaly většinou ploché střechy, na kterých rodina mohla odpočívat, spát a pracovat. Střechy byly z proutí, hlíny a bláta. Po prudkém dešti se směly vyrovnávat a uhlazovat. Pozděj jsem slyšel, že fetuje a že do toho tahá děti, že je to posílá vyřizovat, aby ho nezašili nejspíš, jenže ve škole děcka někdo varoval, ať se mu vyhejbaj, a on přišel do školy a vyhrožoval učitelům. Já nevím. Co bych měl říct? Přejde mi to dost k smíchu. To s tím pohledem. Prostě já nevím, ty představy, a že se neuhejbá pohledem, víš jak. A když to někdo dělá, nepůsobí to dobře. Co bych měl říct? Není na tom vlastně nic zvláštního, i když ti to tak může připadat. S Robertem, polovičním Polákem, jsme se bavili s jedním polským Cikánem, co se jmenoval Tony, říkali jsme mu Montana, fakt že jo, a ten chodil v obleku a víš jak, se zlatým řetězem na krku a šperkama a vším tím borderlem, strkal si stokoruny za takovou tu celofánovou fólii, nebo co to je, na krabičkách cigaret, hrál si na hustáka, jak jsme tehdy říkávali, a pak jsem ho jednou potkal u školy – prostě víš jak, on mě měl rád, nevím proč, možná proto, že jsme se spolu někdy bavili polsky a on byl moc mladej, než aby chápal, že to nic neznamená,

že Poláci ho nesnášej stejně jako Švédi, já nevím – každopádně jsem k němu přiběhl a on tam měl kolo, spadl mu řetěz, bylo to takový to závodní kolo z osmdesátek, tak jsem mu řekl, že se to snadno opraví, prostě ho postav vzhůru nohama a nahodíme to, ale on povídá ne, kašli na to, jenom se zasviníš, nech to bejt, pojď, pojď se mnou za Lucianem, mým bratrancem, na Kroksbäck, a tak jsme šli a on povídá, seš super, vezmi si zatím cígo, a vytáhl balíček marlborek, a pak se najednou narsal a povídá, že ztratil tu stovku, kterou tam měl, a jak jsme šli, míjel nás jeden týpek, neznali jsme se s ním, ale už jsem ho ve škole viděl, chodil do devítky, takovej nerd, Švéd, a když procházel kolem, Tony normálně povídá, hele, oprav mi to kolo, a on na to, nemůžu, nevím, jak se to dělá, jak to, povídá Tony, jak to, že nevíš, prostě nahod' ten zsranej řetěz, vole, je to jednoduchý, to dáš, a ten kluk, pekelně vyděšenej, znova prej ale, ale, ale já nevím a tak, a Tony vyskočí a z otočky ho kopne do hlavy, normálně mu ji napálí do ksichtu, nijak zvlášť silně, neteče mu krev ani nic, ale stejně, jsem trochu překvapenej, a kluk jde rovnou do kolen, třesou se mu ruce, piplá se s tím řetězem, prsty má úplně černý, říkal jsem Tonymu, klídek, ale sám jsem se ho bál, jako každej, a nakonec jsme pomáhali všichni tři, Tony drží kolo a já otáčím pedálem a ten kluk, mám pocit, že se možná jmenoval Daniel, jako ten z bible s tím lvem nebo z té písničky od Eltona Johna, tak ten kluk se babral s naolejovaným řetězem, až ho dostal na místo,

pak se zdechnul a my si dali ještě cígo a potom odjel, Tony, a já šel dál a trochu jsem se rozhlížel po tý stovce, co možná ztratil. Vlastně to nebyl zrovna můj styl, navážet se takhle do lidí, co nám nic neudělali – to jsem si každopádně tehdy říkal, ale možná to bylo přesně naopak, možná mi připadalo napínavý a trochu vtipný, trochu zábavný sledovat, jak to někdo schytává, a sám nic nedělat, nevím – ale stejně jsem měl Tonyho rád, bylo mezi náma nějaký pouto, a jednou mi pomohl, když jsem se dostal do sporu s jedním klukem z vilový čtvrti, z Bellevue, chlapečkem z bohatý rodiny (o spoustu let pozdějc jsem si ho našel, stal se z něj docela známej kuchař), kterej nám jednou při hodině skočil oknem do třídy, vážně, chodil jsem totiž na část předmětů do takzvaný zvláštní třídy, pro problémový žáky, byla nás menší skupinka a měli jsme to prostě trochu víc v klidu, ale on teda skočil dovnitř a začal rejpat do jednoho menšího kluka, co se jmenoval Lars, byl na svůj věk fakt mrňavej, polykal růstový hormony a tak, a ten druhej, ten pracháč, byl o rok nebo dva starší než my, tak jsem šel mezi ně a trochu se s ním dohadoval, potom ho odtamtud vyhodili a potom jsme na sebe znova někde narazili a chvíli jsme se prali, ale zatrhli nám to učitelé a někdo zakřičel, že se sejdem ve dvanáct u kopečků, a tak jsme se tam sešli a porvali jsme se, urazil mi štěpinku z levýho předního řezáku, pořád ještě tu nerovnost cítím jazykem, dneska, o nějakých pětadvacet let pozdějc,

a nejspíš se mi podařilo pár slušnejch ran a kopanců, dost na to, aby pochopil, že jestli se po mně chce vozit, nebude to zadarmo, a nakonec už jsme byli unavený, kroužek kolem nás prořídnu, přestali jsme se prát a skončilo to tak nějak nerozhodně, ale jde o to, že Tony se o tom pak doslechl a rozneslo se, že toho pracháče chce zabít, a chápeš, všichni věděli, že je to cvok, a měli jsme ještě jednoho kámoše, Marcina, Poláka, a ten toho pracháče zmerčil někde na parkovišti, byla z toho rvačka, nic vážnějšího, ale víš jak, Marcin byl z Rosengärdu a měl tam plno známejch, a Tony znal všechny Cikány z Malmö, jak se vykládalo – takže z toho byla spousta řečí a ten pracháč buď musel mít šíleně nahnáno, anebo to někdo napráskal, protože nakonec si nás zavolali učitelé na něco jako mírový vyjednávání, i když já už s tím neměl nic společnýho, my už jsme si to přece jakoby vyřídili, ale teď jsme tam teda seděli a měli jsme se navzájem omluvit a podat si ruce a tyhle ty věci, a už si nepamatuju, čím nám vyhrožovali, ale poslechl jsem a on taky poslechl a já požádal Marcina s Tonym, ať se na to vykašlou, a oni poslechli, a z něj se potom stal kuchař, jak jsem říkal, myslím dost známej, ale stejně svině, prostě, pamatuju si, že bydlel ve vilový čtvrti, jezdil si na svý zasraný nový MT-5ce, kdežto my s Rodrigem jsme si akorát půjčovali ukradenej moped Puch Maxi s rozbitým předním kolem, sebrali jsme ho Hamzovi, kterej ho pochopitelně štípnul zase někomu dalšímu – a ne že by to bylo úplně

bez rizika, protože Hamza byl úplnej magor, střílel lidi do očí airsoftkama a tak. Co bych tak ještě řekl? Bydle- ní bývalo každopádně hodně primitivní. Sedávali jsme na schodech, tím myslím já a Carlos a dvojčata Kasse- movejch, Robi a ještě pár dalších, a pálili jsme plasty. Krabičky, igeliťáky, cokoliv. Nevím, proč nás to tak fas- cinovalo. Bavili jsme se většinou o zvuku, kterej se ozý- val, když plast kapal na kamenný schody. Čop, čop, tak to znělo, a my tý hře i takhle říkali, „čop-čop“. Myslím, že to celý začalo, když nás někdo naučil vyrábět malý dýmovnice z pingpongovejch míčků a alobalu. Člověk ukradne míček a alobal, míček do fólie zabalí a pak to zapálí, alobal by měl bejt hladkej, nepomačkanej, a když to vzplane, míček pomalu hoří a hrozně to čou- dí. Kouř štípal v očích. Domy bývaly rozdělené na dvě části, jedna pro lidi a druhá pro dobytek. Rodina byd- lela v trochu vyvýšené části s udusanou hlínou místo podlahy. Okna byla malá a nezasklená a svítilo se ole- jovými lampičkami. Rodiny drobných rolníků nemívaly skoro žádný nábytek, kromě několika hrubých kožešin, které se roztahovaly na spaní. Ženy se staraly o domá- cí práce – vaření, uklízení, předení, tkaní a šití. Pomá- haly i na poli a na vinicích a učily děti, dokud byly malé. Připravovala se obvykle dvě hlavní jídla denně – lehká snídaně, chleba, ovoce a sýr, a večerní jídlo sestávají- cí z masa, zeleniny a vína. Tak plynula léta. Zamumlal něco o drogách. Zeptal jsem se, jaký drogy, a on poví- dá: Prostě moc. Povídá: Erko, speed, herák. Moc. Žně,